

AFRİKA

BİLGİ NOTU

AĞUSTOS 2025

GENEL DEĞERLENDİRME

2024 yılı verileri ışığında Afrika kıtasının ekonomik görünümü, bölgesel farklılıkların daha da belirginleştiği bir yapıya işaret etmektedir. Doğal kaynak zengini ülkeler, dış ticaret ve büyüme performanslarında ön plana çıkarken, sanayi altyapısı ve yatırım ortamı güçlü olan ülkeler de görece daha istikrarlı bir gelişim çizgisi sergilemiştir. Kuzey Afrika ve bazı Sahraaltı Afrika ülkeleri yatırımlarda ivme kazanırken, iç siyasi kriz yaşayan veya ekonomik çeşitliliği zayıf olan ülkelerde büyüme baskı altında kalmıştır. Dış ticarete ise enerji ve ham madde odaklı yapının sürdüğü; ihracat ve ithalatın belli başlı kalemlere dayandığı görülmüştür.

Türkiye-Afrika ticaret ilişkileri ise son yıllarda gelişimini sürdürmekle birlikte belirli ülkelere ve ürün gruplarına odaklanmış bir yapı göstermektedir. Türkiye'nin Kuzey Afrika ülkeleriyle ticareti daha yoğun seyretmekte, Sahraaltı Afrika'daki birçok ülke ile ise ticaret hacmi sınırlı kalmaktadır. İthalat tarafında enerji, kakao ve tarım ürünleri öne çıkarken; ihracatta makine, otomotiv ve kimyasal ürünler ön plandadır. Mevcut eğilimler, Türkiye'nin Afrika kıtasıyla daha dengeli, çeşitlendirilmiş ve sürdürülebilir bir ekonomik iş birliği geliştirmesi gerektiğini göstermektedir.

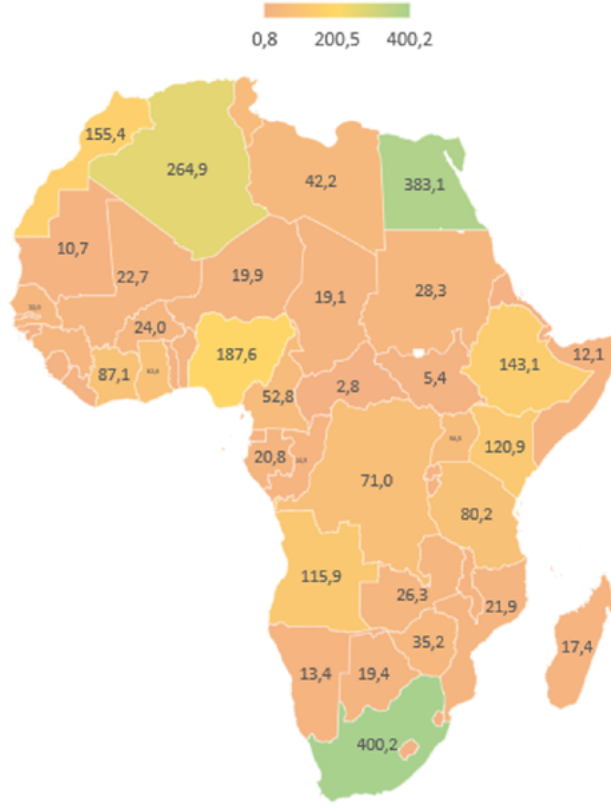
1. MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

Sahraaltı Afrika ülkeleri, sahip oldukları zengin doğal kaynaklarla dikkat çekmektedir. Bölgedeki pek çok ülke, petrolün yanı sıra altın, elmas, kömür ve diğer maden rezervleri açısından küresel ölçekte önemli üreticiler arasında yer alır. Nijerya ve Angola kıtanın önde gelen petrol ihracatçısı ülkeleri olup, Sahraaltı Afrika'nın toplam petrol ihracatının büyük bir bölümünü karşılamaktadır. Güney Afrika altın, platin, kömür ve demir madenlerinde; Botswana ise elmas üretiminde stratejik öneme sahiptir. Bununla birlikte, sanayileşme düzeyinin görece düşük olduğu bölgede tarımsal ürünler ekonomide önemli bir yer tutmaktadır. Fildişi Sahili, dünya kakao ihracatının yarısından fazlasını gerçekleştiren ülke olarak öne çıkarken; Gana hem kakao hem de altın üretiminde güçlü bir konumda bulunmaktadır.

Kuzey Afrika ülkeleri ise büyük ölçüde hidrokarbon kaynaklarına dayalı ekonomilere sahiptir. Cezayir, doğalgaz (Sıvılaştırılmış Doğal Gaz-LNG) ve ham petrol ihracatında lider konumda yer alırken; Libya, Nijerya ve Angola ile birlikte Afrika'nın en büyük ham petrol ihracatçıları arasında yer almaktadır. Öte yandan, Fas ve Tunus gibi ülkeler yer altı kaynakları bakımından daha sınırlı olsa da sanayi, tarım ve hizmet sektörleriyle çeşitlendirilmiş ekonomik yapılarıyla ön plana çıkmaktadır. Fas hidroelektrik potansiyeliyle öne çıkarken; Tunus fosfat üretiminde kıta genelinde önemli bir paya sahiptir.

2024 yılı itibarıyla Afrika kıtasının toplam gayrisafi yurt içi hasılası (GSYH) yaklaşık 2,8 trilyon ABD doları seviyesindedir. Ekonomik büyüklük açısından ilk sırada 400,2 milyar dolarlık GSYH ile Güney Afrika yer alırken, onu sırasıyla 383,1 milyar dolarla Mısır, 264,9 milyar dolarla Cezayir, 187,6 milyar dolarla Nijerya ve 155,4 milyar dolarla Etiyopya takip etmektedir. Bu ülkeleri 155,4 milyar dolarlık ekonomik büyüklüğüyle Fas ve 115,9 milyar dolarla Angola izlemektedir. Doğu Afrika'da yer alan Kenya (120,9 milyar dolar) ve Uganda (56,5 milyar dolar) gibi ülkeler de bölgesel ekonomi içerisinde öne çıkan aktörler arasında yer almaktadır. Bu tablo, kıta genelinde doğal kaynaklara sahip ülkelerin ekonomik büyüklük açısından da ön sıralarda olduğunu ortaya koyarken, çeşitlendirilmiş ekonomilerin de büyüme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir.

Harita 1. GSYH Büyüklükleri (2024, Milyar USD)

Kaynak: IMF

2024 yılı itibarıyla Afrika kıtasında kişi başına düşen ortalama gelir 2.908 ABD dolarıdır. Kıtanın kuzeyinde yer alan Cezayir, Libya, Tunus ve Mısır gibi ülkeler ile Güney Afrika bölgesi, kıta ortalamasının üzerinde gelir düzeyine sahiptir. En yüksek kişi başı gelire sahip ülke 21.532 ABD dolarıyla Seyşeller olurken, bu ülkeyi Ekvator Ginesi, Gabon, Moritus, Botsvana ve Güney Afrika takip etmektedir. Bu ülkeler, doğal kaynak zenginlikleri, gelişmiş hizmet sektörü ya da düşük nüfuslarına oranla yüksek ekonomik kapasiteye sahip olmalarıyla öne çıkmaktadır.

Buna karşın, Burundi, Güney Sudan, Orta Afrika Cumhuriyeti, Mozambik, Nijer ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti gibi ülkeler kişi başı gelir düzeyinin en düşük olduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Bu durum, kırsal yoksulluğun yaygınlığı, siyasi istikrarsızlık, düşük altyapı yatırımları ve sınırlı sanayi üretimi gibi faktörlerden kaynaklanmaktadır. Genel görünüm, kıta genelinde gelir eşitsizliklerinin ve bölgesel kalkınma farklarının sürdüğünü ortaya koymaktadır.

Harita 2. Kişi Başı Gelir (2024, USD)

Kaynak: IMF

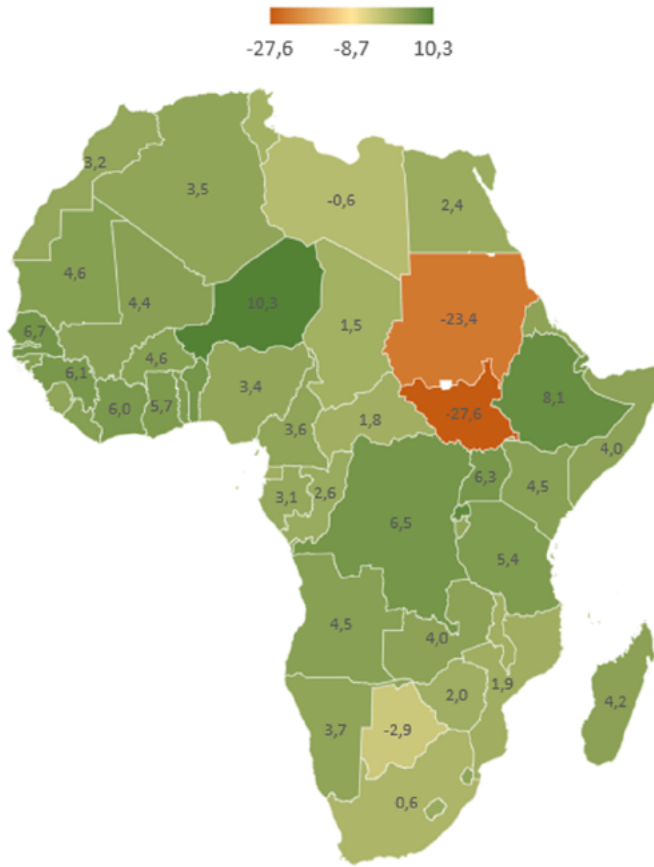
2024 yılı itibarıyla Afrika kıtası genelinde ekonomik büyüme eğilimi pozitif seyretmektedir. GSYH büyüme oranları pek çok ülkede %4-6 bandında yoğunlaşırken, bazı ülkeler bu ortalamanın oldukça üzerine çıkmıştır. En yüksek büyüme oranı %10,3 ile Nijer’de gerçekleşmiş, bu ülkeyi %8,9 ile Ruanda ve %8,1 ile Etiyopya takip etmiştir. Bu ülkelerdeki büyüme; altyapı yatırımları, genç nüfusun ekonomiye entegrasyonu ve bölgesel iş birliklerinin artışıyla ilişkilendirilmektedir. Benin, Fildişi Sahili, Uganda, Senegal, Cibuti, Cabo Verde, Gine ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti gibi ülkeler de %6’nın üzerinde büyüme performansı sergileyerek öne çıkmıştır.

Buna karşılık, kıtanın bazı bölgelerinde büyüme oranları oldukça sınırlı kalmıştır. Özellikle Libya (-0,6), Botsvana (-2,9), Sudan (-23,4) ve Güney Sudan (-27,6) gibi ülkelerde negatif büyüme rakamları dikkat çekmektedir. Sudan ve Güney Sudan’daki sert daralma, iç karışıklıklar ve ekonomik krizle doğrudan bağlantılıdır. Güney Afrika’da ise yapısal sorunlar, düşük yatırım ortamı ve enerji krizlerinin ekonomik büyümeyi baskıladığı görülmektedir.

Kuzey Afrika ülkeleri genellikle ılımlı bir büyüme sergilemiştir. Cezayir (%3,5), Mısır (%2,4), Tunus (%1,4) ve Fas (%3,2) gibi ülkelerde büyüme düşük düzeyde kalmakla birlikte pozitif yöndedir. Bu ülkelerde ekonomik faaliyetlerin toparlanması enerji fiyatlarına ve dış ticaret ilişkilerine bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Petrol ve doğalgaz ihracatçısı ülkelerde ise büyüme genel olarak enerji fiyatlarındaki dalgalanmalara duyarlılık göstermiştir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Afrika kıtasında büyüme performansı ülkeden ülkeye büyük farklılıklar göstermektedir. Özellikle Sahraaltı Afrika’da ekonomik toparlanma daha güçlü seyretmekte; tarım, enerji, lojistik ve dijitalleşme yatırımları büyümeyi desteklemektedir. Ancak siyasi istikrarsızlık, iklim şokları, borç baskısı ve altyapı eksiklikleri gibi kırılganlıklar, birçok ülkede büyümenin sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir.

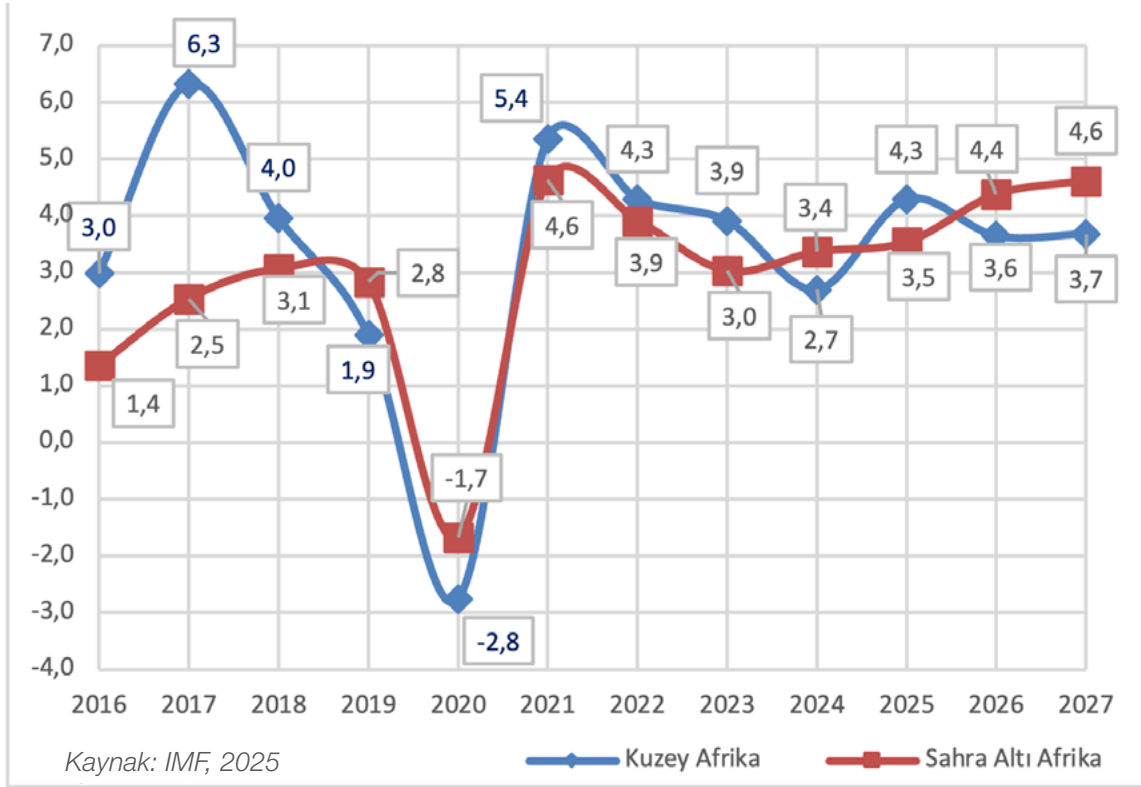
Harita 3. GSYH Büyüme Oranları (2024,%)

Kaynak: IMF

2016–2020 döneminde Kuzey Afrika’nın büyüme performansı, özellikle 2017’de %6,3’e ulaşmasıyla Sahra Altı Afrika’nın oldukça üzerinde seyretmiştir. Ancak her iki bölge de 2020 yılında pandeminin etkisiyle ciddi bir daralma yaşamıştır: Kuzey Afrika %–2,8, Sahra Altı Afrika ise %–1,7 oranında küçülmüştür. 2021’de hızlı bir toparlanma süreci gözlemlenmiş, Kuzey Afrika %5,4, Sahra Altı Afrika %4,6 büyüme kaydetmiştir. Bu toparlanmaya rağmen sonraki yıllarda büyüme oranları istikrar kazanamamış, her iki bölge de dalgalı bir seyir izlemiştir.

Grafik 1. Kuzey Afrika ve Sahra Altı Afrika GSYH Büyüme Oranları (%)

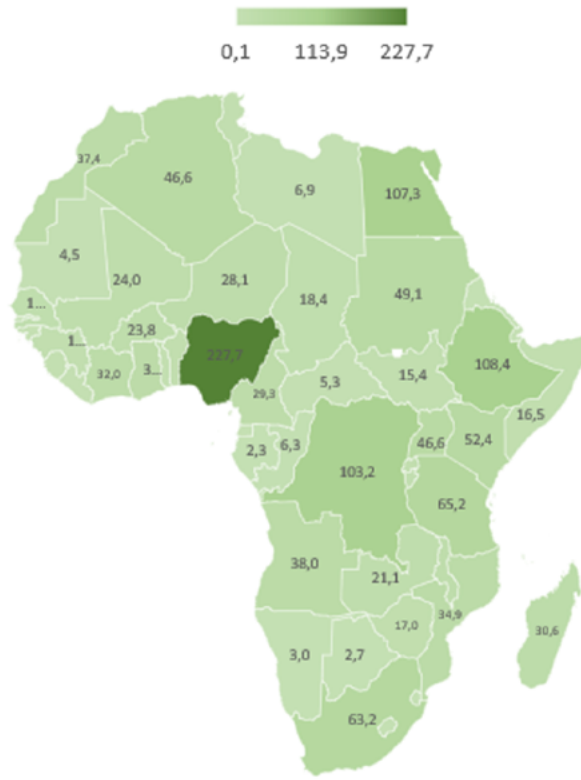

2024 itibarıyla Kuzey Afrika %2,7, Sahra Altı Afrika ise %3,4 büyüme göstermiştir. 2025 yılı için Kuzey Afrika'nın %4,3 ile ılımlı bir büyüme sergilemesi beklenirken, Sahra Altı Afrika'nın %3,5 ile daha zayıf bir performans göstermesi öngörülmektedir. 2026 ve 2027 projeksiyonlarında ise Sahra Altı Afrika'nın yeniden ivme kazanarak %4,6'ya ulaşması, Kuzey Afrika'nın ise %3,7'ye yükselmesi beklenmektedir. Bu görünüm, Sahra Altı Afrika'nın demografik dinamizmi, altyapı yatırımları ve bölgesel entegrasyon hamlelerinin büyümeyi desteklediğini; Kuzey Afrika'da ise büyümenin daha çok enerji fiyatlarına ve dış finansman koşullarına bağlı seyrettiğini göstermektedir.

2024 yılı itibarıyla Afrika kıtasının nüfusu hızla artmaya devam etmektedir. Kıtanın en kalabalık ülkesi 227,7 milyon kişi ile Nijerya olurken, onu Etiyopya (108,4 milyon), Mısır (107,3 milyon), Demokratik Kongo Cumhuriyeti (103,2 milyon) ve Tanzanya (65,2 milyon) takip etmektedir. Bu yüksek nüfuslu ülkeler aynı zamanda kıtanın ekonomik büyüklüğüne ve potansiyeline de yön vermektedir. Özellikle genç ve dinamik nüfus yapısıyla öne çıkan Sahraaltı Afrika ülkeleri, iç pazar büyüklüğü, iş gücü arzı ve tüketim kapasitesi bakımından önemli bir potansiyel sunmaktadır. Ancak bu durum, altyapı, sağlık, eğitim ve istihdam alanlarında ciddi planlama ihtiyacını da beraberinde getirmektedir.

Nüfusu 10 milyonun altında olan ülkeler arasında Seyşeller, São Tomé ve Príncipe, Cabo Verde, Ekvator Ginesi ve Mauritius gibi ada ülkeleri öne çıkmaktadır. Bu ülkelerde nüfus küçük olmakla birlikte kişi başı gelir düzeyinin görece yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Diğer yandan, yüksek nüfusa rağmen gelir seviyesi düşük olan Nijerya, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Etiyopya gibi ülkelerde büyümenin toplumun geniş kesimlerine yayılması için kapsayıcı kalkınma politikaları büyük önem taşımaktadır. Sonuç olarak, kıta genelinde sürdürülebilir büyüme için yalnızca ekonomik büyüme değil, aynı zamanda bu büyümenin nüfusa oranla dengeli dağılımı ve sosyal göstergelerle desteklenmesi gerekmektedir.

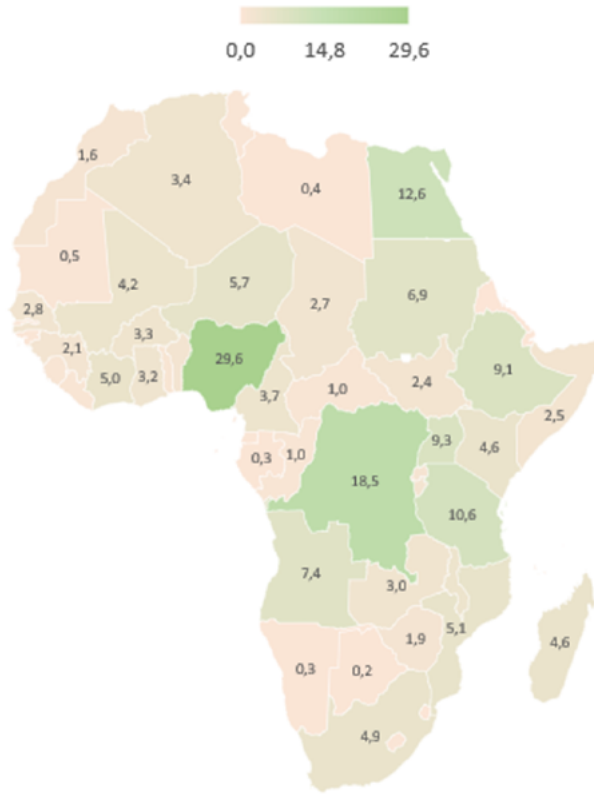
Harita 4. Afrika Ülkeleri Nüfusu (2024, Milyon Kişi)

Kaynak: IMF

Önümüzdeki beş yıl içinde IMF tahminlerine göre Afrika kıtasının nüfusu önemli ölçüde artmaya devam edecek. En yüksek artış 29,6 milyon kişiyle Nijerya'da öngörülmüşken, bu ülkeyi Demokratik Kongo Cumhuriyeti (18,5 milyon), Mısır (12,6 milyon), Tanzanya (10,6 milyon), Uganda (9,3 milyon) ve Etiyopya (9,1 milyon) gibi kalabalık ülkeler takip etmektedir. Bu artış, kıta genelinde özellikle Sahraaltı Afrika'da genç ve hızlı büyüyen nüfus yapısının korunduğunu göstermektedir. Nüfus artışı, iç pazarların genişlemesi ve iş gücü arzının yükselmesi açısından fırsatlar sunsa da; sağlık, eğitim, barınma, gıda güvenliği ve altyapı alanlarında ciddi planlama ve yatırım ihtiyacını da beraberinde getirmektedir.

Harita 5. 5 Yıl İçerisinde Eklenecek Nüfus (Milyon Kişi)

Kaynak: IMF

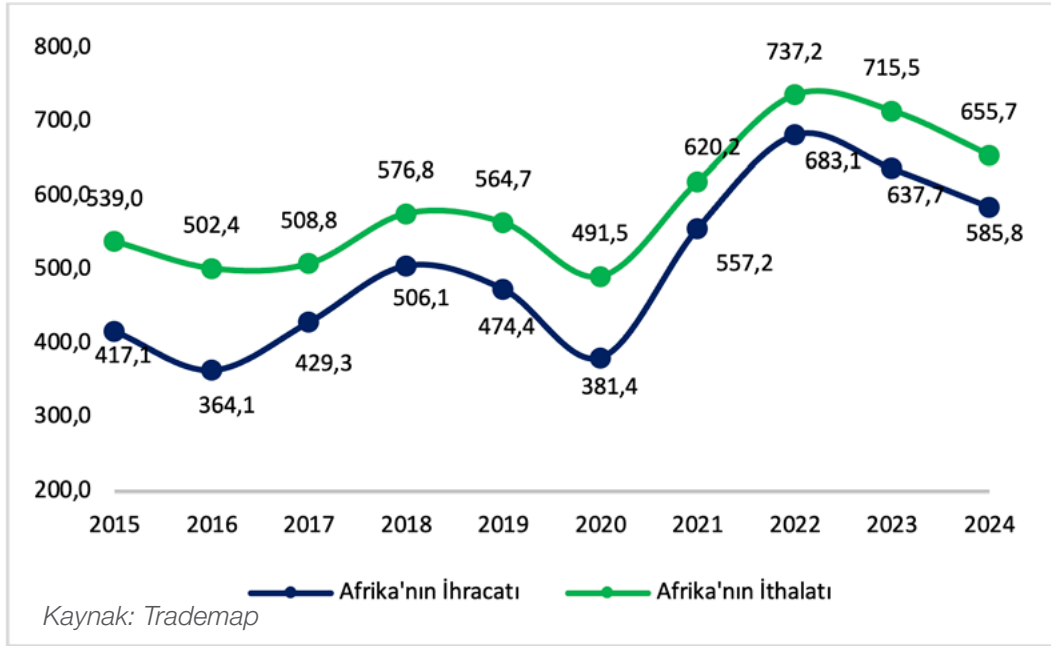
2. AFRİKA DIŞ TİCARETİ

Afrika'nın ihracatı 2015 yılında yaşadığı düşüşün ardından 2018'e kadar toparlanma sürecine girmiş, 506,1 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Ancak 2020 yılında pandeminin de etkisiyle 381,4 milyar dolara kadar gerilemiş, bu dönemde kıta ekonomisinin ciddi bir dış ticaret daralması yaşadığı görülmektedir. 2021'den itibaren ise Afrika dışa açılmada yeniden ivme kazanmış, ihracat 2022'de 683,1 milyar dolara çıkarak on yıllık dönemin zirvesini görmüştür. Ne var ki bu ivme kalıcı olmamış, son iki yılda yaşanan düşüşle 2024'te ihracat 585,8 milyar dolara gerilemiştir. Bu durum, küresel talepteki zayıflama ve iç pazarlardaki yapısal sorunların yeniden yüzeye çıktığını düşündürmektedir.

İthalat tarafında da benzer bir seyir izlenmiştir. 2015-2020 döneminde dalgalı ancak genel olarak gerileyen bir ithalat profili görülmüş, 2020'de 491,5 milyar dolarla en düşük seviyeye inmiştir. Ardından gelen iki yıl, Afrika'nın büyüyen tüketim ihtiyacının ve dış kaynaklı yatırımların etkisiyle ithalatın hızla arttığı bir dönem olmuştur; 2022'de 737,2 milyar dolarla zirveye ulaşılmıştır. Ancak 2023 ve 2024'te ithalat yeniden düşüşe geçmiş, bu da ekonomik yavaşlamanın ithalatı frenlediğini göstermiştir. Sonuç olarak, Afrika'nın dış ticareti pandemi sonrası toparlanma yaşasa da, son iki yılda kırılganlığını yeniden hissettirmiştir.

Afrika kıtasının dış ticaretinde kıta içi ticaretten ziyade kıta dışı ticaret ön plandadır. Kıta içindeki ticaretin toplam ihracatı içindeki payı yüzde 15 iken kıta dışı ticaretin payı ise yüzde 85 seviyesindedir. Kıta içi ticaret Avrupa'da yüzde 67, Asya'da yüzde 63 civarında iken Afrika'da bu oranın yüzde 15 gibi düşük bir seviyede kalması bölgenin daha çok AB, Çin ve ABD gibi dünya genelindeki ticaret partnerleriyle ticaret yaptığını göstermektedir.

Grafik 2. Afrika'nın Dış Ticareti (Milyar USD)

A. Fasıllara Göre Afrika'nın İhracatı

Afrika ülkelerinin 2024 yılı ihracatında enerji sektörü 220,2 milyar dolar ile açık ara liderliğini korumuş, toplam ihracatın yaklaşık %38'ini oluşturmuştur. Ancak bir önceki yıla göre enerji ihracatında %0,08'lik bir daralma yaşanmış, bu da küresel enerji fiyatlarındaki oynaklık ya da kıta içindeki üretim kapasitesindeki sınırlamalardan kaynaklanmış olabilir. Altın ve mücevher grubunda %0,35 ile en sert düşüş yaşanmıştır. Buna karşılık metal cevherleri, bakır ürünleri ve elektrikli cihazlar gibi bazı kalemlerde hafif ihracat artışları dikkat çekmiştir. Kakao ihracatı ise %0,61 artışla en yüksek büyümeyi gösteren ürün grubu olmuştur.

İlk 10 ürün toplamı 441,1 milyar dolar ile toplam ihracatın büyük bölümünü oluşturmuş ve bir önceki yıla göre sadece %0,07'lik sınırlı bir azalış göstermiştir. Bu, Afrika'nın ihracat sepetinin hâlâ belli başlı kalemlere dayandığını ve çeşitlenmenin sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Demir ve çelik ile gübre ihracatında görülen düşüşler, sanayi ürünlerinde küresel talep zayıflığının veya yerel üretim sorunlarının yansıması olabilir. Genel ihracat ise %0,08'lik bir düşüşle 585,8 milyar dolar seviyesine gerilemiştir. Bu durum, Afrika'nın 2024 yılında dış ticarete hem fiyat hem de hacim bazında zorlandığını ve küresel ekonomik eğilimlerin kıta ekonomilerini doğrudan etkilediğini göstermektedir.

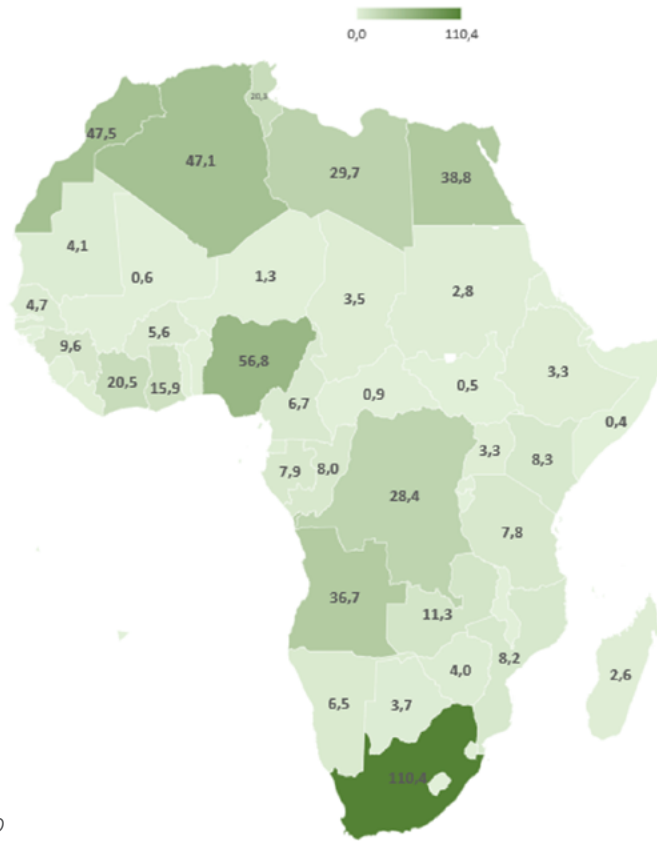
Tablo 1. Afrika Ülkeleri İhracatı – İlk 10 Fasil
(2024, Milyar USD; 2024/23, %)

Ürünler	2024 (Milyar USD)	Değişim (24/23, %)
Enerji	220,2	-0,08
Altın ve Mücevher	48,3	-0,35
Metal Cevherleri	41,5	0,08
Bakır ve bakırdan eşya	35,0	0,08
Otomotiv	23,0	-0,01
Elektrikli Cihazlar	20,5	0,08
Kakao	16,9	0,61
Yaş Meyve	14,3	0,12
Gübreler	11,0	-0,07
Demir ve çelik	10,4	-0,24
İlk 10 Ürün Toplamı	441,1	-0,07
Genel Toplam	585,8	-0,08

Kaynak: Trademap

2024 yılı verilerine göre Afrika kıtasının ihracatında Güney Afrika 110,4 milyar USD'lik hacmiyle açık ara lider konumda yer almıştır. Onu sırasıyla Nijerya (56,8 milyar USD), Fas (47,5 milyar USD), Cezayir (47,1 milyar USD) ve Mısır (38,8 milyar USD) takip etmiş; bu ülkeler Afrika ihracatının lokomotifleri olmuştur. Angola, Libya, Kongo Demokratik Cumhuriyeti ve Fildişi Sahili gibi doğal kaynak zengini ülkeler de önemli ihracatçı aktörler arasında öne çıkmıştır. Ancak kıtanın büyük bölümünde ihracat rakamlarının oldukça sınırlı kaldığı görülmektedir; 30'dan fazla ülkenin yıllık ihracatı 10 milyar doların altında gerçekleşmiş, bazı ülkelerde ise bu rakam 1 milyar doların altına inmiştir. Bu tablo, Afrika'da ihracatın birkaç ülkenin omzunda taşındığını ve bölgesel kalkınma eşitsizliklerinin dış ticaret performansına da yansıdığını göstermektedir.

Harita 6. Ülkelere Göre Afrika'nın İhracatı (2024, Milyar USD)

Kaynak: Trademap

B. Fasıllara Göre Afrika'nın İthalatı

Afrika ülkelerinin 2024 yılı ithalat verilerine göre enerji kalemi 95,9 milyar USD'lik hacmiyle yine ilk sırada yer almakla birlikte, geçen yıla göre %0,32 oranında düşüş göstermiştir. Makinalar (74,1 milyar USD) ve elektrikli cihazlar (53 milyar USD) gibi sanayiye yönelik kalemler ise ithalatta üst sıralarda yer almakta ve bu da kıta genelinde üretim altyapısının dış kaynaklı ekipmanlara dayandığını göstermektedir. Özellikle otomotiv ve hububat ithalatında yaşanan %0,23'lük gerilemeler, tüketici taleplerindeki azalmayı yansıtmaktadır.

Dikkat çeken bir diğer gelişme ise gemiler kaleminde %2,48 ile en yüksek artışın yaşanmasıdır. Bu durum, bazı ülkelerin deniz taşımacılığı altyapısına yönelik yatırım yapmaya başladığını göstermektedir. Ayrıca kişisel eşyalar ve plastikler gibi kalemlerde sınırlı artışlar görülürken, demir-çelikten eşya ve eczacılık ürünlerinde hafif gerilemeler olmuştur.

Toplam ithalatın 655,7 milyar dolar olduğu 2024 yılında, ilk 10 ürün toplamı 391,3 milyar dolara ulaşmış ve ithalatta bu ilk on grupta 2023 yılına göre %0,11'lik bir daralma kaydedilmiştir. Veriler genel olarak, Afrika'nın ithalat yapısının enerji ve sanayi girdileri etrafında şekillendiğini, ancak 2024'te dış talepte bir yavaşlama eğiliminin ortaya çıktığını göstermektedir.

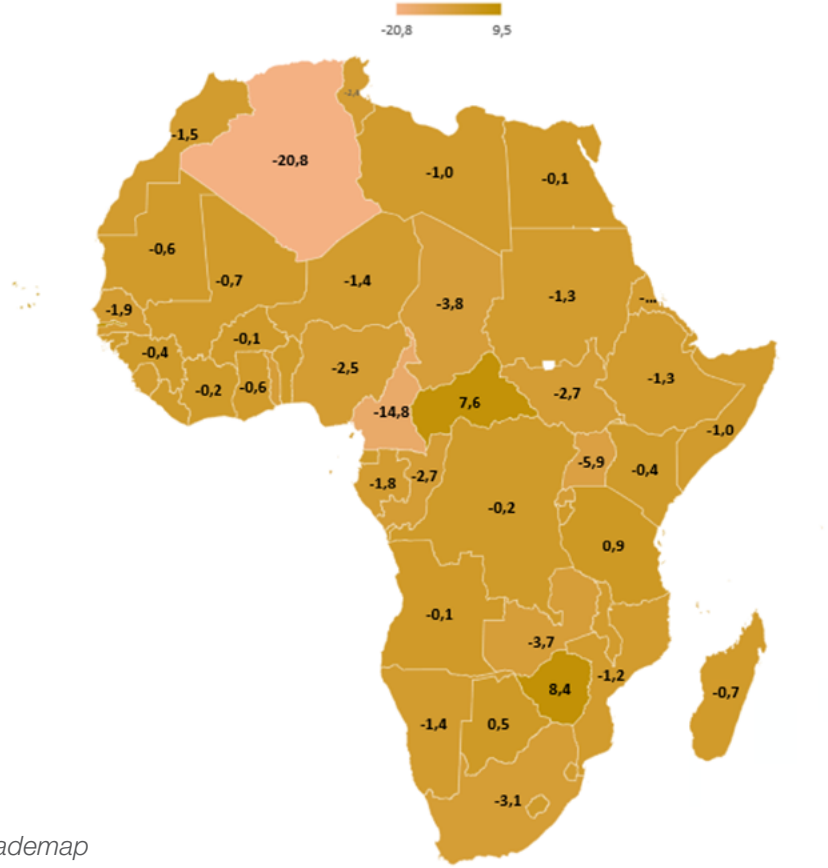
Tablo 2. Afrika Ülkeleri İthalatı – İlk 10 Fası
(2024, Milyar USD; 2024/23, %)

	2024 (Milyar USD)	Değişim (24/23, %)
Enerji	95,9	-0,32
Makinalar	74,1	0,03
Elektrikli Cihazlar	53,0	0,00
Otomotiv	47,2	-0,23
Plastikler	27,4	0,02
Hububat	23,7	-0,23
Gemiler	18,8	2,48
Kişisel eşyalar, deniz ve hava taşıtlarına verilen kumanya ve malzeme (yakıtlar hariç)	17,8	0,59
Eczacılık ürünleri	17,1	-0,07
Demir-çelikten eşya	16,3	-0,04
İlk 10 Ürün Toplamı	391,3	-0,11
Genel Toplam	655,7	-0,08

Kaynak: Trademap

2024 yılı itibarıyla Afrika ülkelerinin ithalatında Güney Afrika Cumhuriyeti 101,2 milyar dolarla kıtanın en büyük ithalatçısı konumunda yer almıştır. Onu 77,6 milyar dolarla Mısır ve 62,3 milyar dolarla Fas takip etmiştir. Bu üç ülke, sanayi altyapısı, gelişmiş lojistik ağı ve dış ticaret hacmiyle diğer ülkelerden belirgin şekilde ayrılmıştır. Nijerya, Cezayir, Liberya ve Kenya gibi ülkeler de ithalat hacmi bakımından ön planda yer alırken, birçok ülkenin ithalat hacminin 10 milyar doların altında kaldığı görülmektedir. Özellikle Sahra Altı Afrika'daki ülkelerin büyük çoğunluğu 5 milyar doların altında ithalat yapmıştır. Bu tablo, Afrika'daki ekonomik gücün belirli merkezlerde yoğunlaştığını ve birçok ülkenin iç talep, sanayi üretimi ve dışa açıklık bakımından sınırlı kapasiteye sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Harita 8. Ülkelere Göre Afrika'nın Dış Ticaret Dengesi (2024, Milyar USD)

Kaynak: Trademap

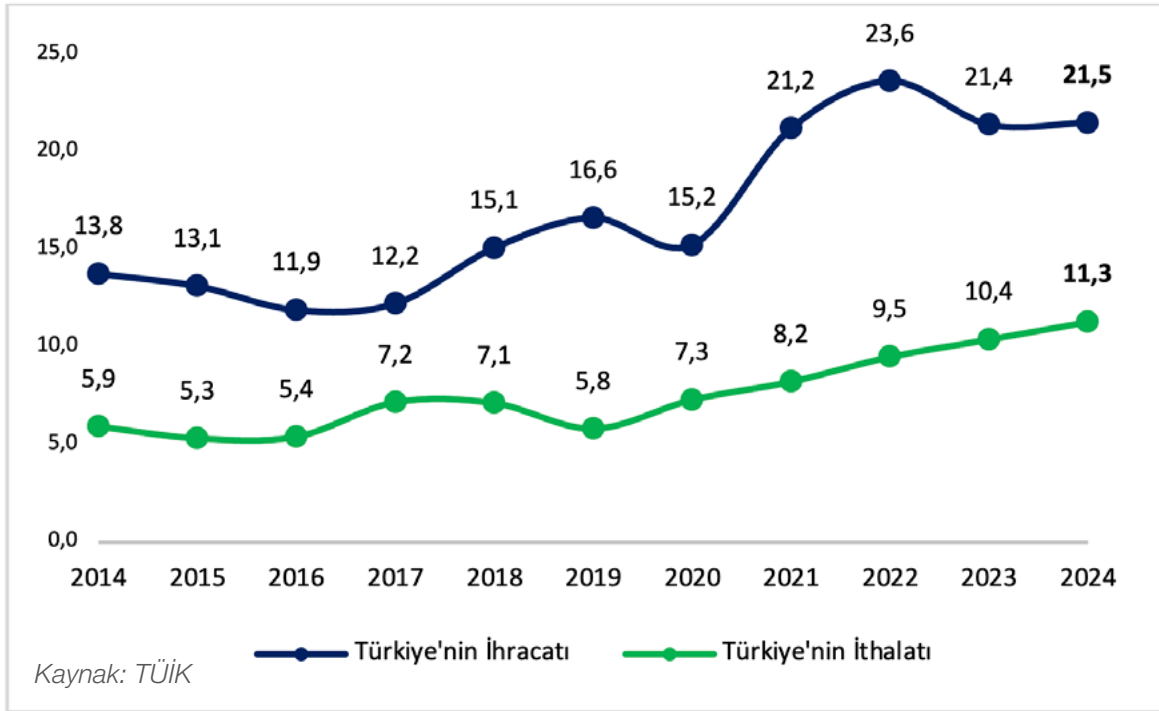
3. TÜRKİYE - AFRIKA TİCARETİ

Türkiye ile Afrika arasındaki dış ticaret ilişkileri, son on yılda istikrarlı bir gelişim göstermiş ve iki taraf açısından da stratejik bir boyut kazanmıştır. Afrika kıtası, Türkiye için hem alternatif pazar hem de enerji, maden ve tarım ürünleri açısından önemli bir tedarik alanı olmuştur. Türkiye ise Afrika ülkelerine sanayi ürünleri, makineler, otomotiv ve tekstil gibi katma değeri yüksek ürünler ihraç etmektedir. Bu karşılıklı bağı güçlendiren eğilim, dış ticaret verilerine de açık şekilde yansımaktadır.

Türkiye'nin Afrika'ya ihracatı 2014 yılında 13,8 milyar dolar seviyesindeyken, 2021 yılında sert bir sıçrama ile 21,2 milyar dolara, 2022'de ise 23,6 milyar dolarla en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2023 ve 2024 yıllarında ihracatta bir miktar gerileme ve yatay seyir gözlenmiştir; 2024 yılı itibarıyla 21,5 milyar dolar seviyesinde kalmıştır. Bu gelişmeler, pandeminin ardından Türkiye'nin Afrika pazarında hızla toparlandığını ancak son iki yılda talepteki yavaşlama veya bölgesel sorunlar nedeniyle ihracat artışının sınırlandığını düşündürmektedir.

İthalat tarafında ise daha istikrarlı bir artış eğilimi göze çarpmaktadır. 2014 yılında 5,9 milyar dolar olan Türkiye'nin Afrika'dan ithalatı, 2019 sonrası ivme kazanmış ve her yıl artarak 2024'te 11,3 milyar dolara yükselmiştir. Özellikle 2021'den itibaren yaşanan artış, Türkiye'nin Afrika'dan daha fazla doğal kaynak, maden ve tarım ürünü tedarik ettiğini göstermektedir. Sonuç olarak, Türkiye-Afrika dış ticareti büyümeye devam etmekte olup, Türkiye lehine olan dış ticaret fazlası korunmaktadır. Ancak hem ihracatın çeşitlendirilmesi hem de Afrika'daki yatırım ortamının güçlendirilmesi, bu ticari ilişkinin sürdürülebilirliği açısından kritik önemdedir.

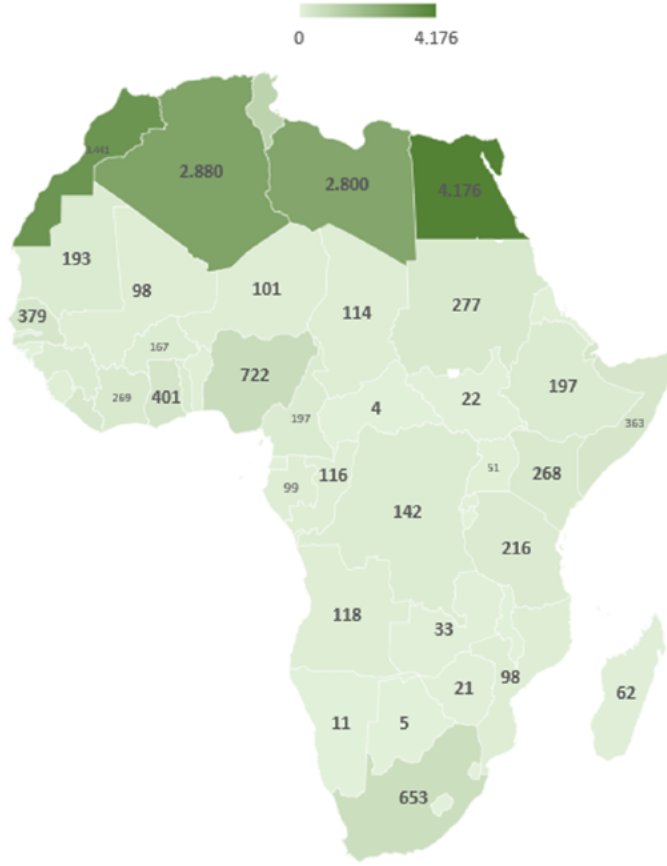
Grafik 3. Türkiye-Afrika Ülkeleri Dış Ticareti (Milyar USD)

A. Türkiye'nin Afrika Ülkelerine İhracatı

2024 yılı itibarıyla Türkiye'nin Afrika'ya ihracatı 21,5 milyar dolar seviyesine ulaşmış ve ihracatın büyük kısmı birkaç ülkeye yoğunlaşmıştır. En yüksek ihracat yapılan ülkeler sırasıyla Mısır (4,2 milyar USD), Fas (3,4 milyar USD), Cezayir (2,9 milyar USD) ve Libya (2,8 milyar USD) olurken, bu dört ülke toplam ihracatın yaklaşık yarısını oluşturmuştur. Tunus (1,1 milyar USD), Nijerya (721,5 milyon USD), Güney Afrika (653,3 milyon USD) ve Gana (401,2 milyon USD) gibi ülkeler de Türkiye'nin Afrika'daki önemli ticaret ortakları arasında yer almıştır. Buna karşılık, Sahra Altı Afrika'nın pek çok ülkesine yapılan ihracat oldukça sınırlı kalmış; bazı ülkelerde bu rakam 10 milyon doların dahi altındadır. Bu durum, Türkiye'nin Afrika ticaretinde Kuzey Afrika ve belli başlı ülkelere odaklandığını, ancak geri kalan kıta ile ekonomik ilişkilerin hâlâ sınırlı bir düzeyde olduğunu göstermektedir.

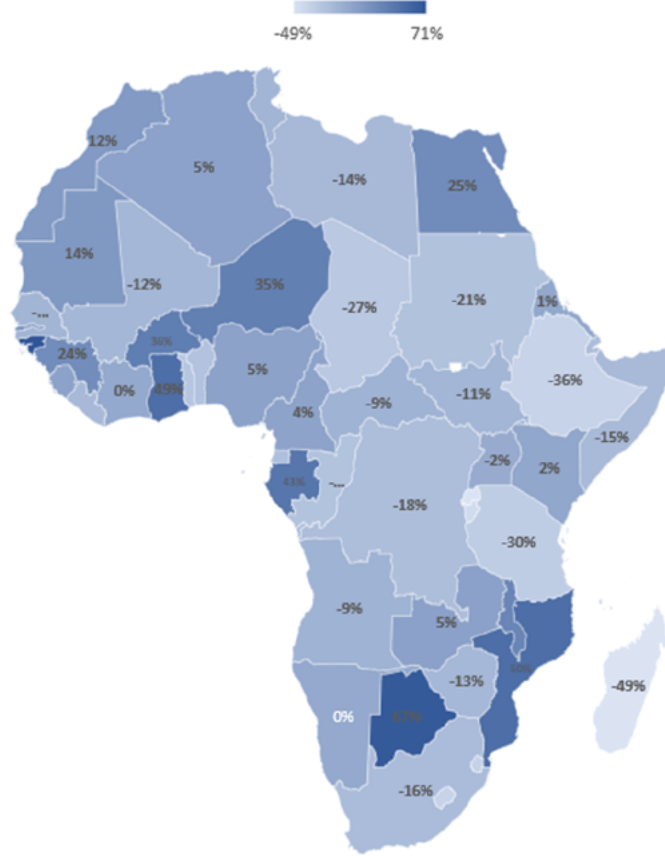
Harita 9. Türkiye'nin Afrika Ülkelerine İhracatı (2024, Milyon USD)

Kaynak: TÜİK

2024 yılında Türkiye'nin Afrika'ya ihracatı bir önceki yıla kıyasla %0,6 artarak 21,4 milyar dolardan 21,5 milyar dolara yükselmiştir. Genel ihracat hacmi büyük oranda korunmuş olsa da ülke bazında önemli dalgalanmalar yaşanmıştır. Mısır, Fas, Cezayir gibi Türkiye'nin geleneksel pazarı olan ülkelere artış gözlenmiştir; özellikle Mısır'a ihracat 823 milyon dolarlık artışla en dikkat çekici yükselişi kaydetmiştir. Gana, Gine, Botswana, Burkina Faso ve Mozambik gibi ülkelere de ihracat önemli ölçüde artmıştır. Öte yandan, Libya, Güney Afrika, Sudan, Somali ve Tunus gibi ülkelere yapılan ihracatta ise ciddi düşüşler yaşanmıştır. Bu durum, Türkiye'nin Afrika ticaretinde ülke çeşitliliğini artırma çabasına rağmen bazı pazarlarda rekabet gücünün zayıfladığına ya da yerel ekonomik koşullardan etkilendiğine işaret etmektedir.

Harita 10. Türkiye'nin Afrika Ülkelerine İhracat Değişimi (2023/2024, %)

Kaynak: TÜİK

2024 yılında Türkiye'nin Afrika ülkelerine ihracatında en yüksek payı 2,5 milyar dolar ile makinalar alırken, bu kalemden %0,21'lik artış kaydedilmiştir. Ancak diğer ana ürün gruplarında ciddi daralmalar görülmüştür. Özellikle enerji (%-0,66), otomotiv (%-0,59), elektrikli cihazlar ve plastik ürünler (%-0,54 ila %-0,55) gibi sektörlerde düşüş dikkat çekmiştir. İlk 10 fasıl toplamı 7,1 milyar dolar olup bir önceki yıla göre %0,40 oranında azalmıştır. Bu tablo, Türkiye'nin Afrika'ya ihracatının ürün çeşitliliği açısından sınırlı kaldığını ve çoğu stratejik kalemden rekabet gücünün gerilediğini göstermektedir. Buna rağmen genel ihracat hacmi korunmuş, bu da diğer sektörlerdeki artışlarla dengeleme sağlandığını göstermektedir.

Tablo 3. Türkiye'nin Afrika Ülkelerine İhracatı – İlk 10 Fası
(2024, Milyar USD; 2024/23, %)

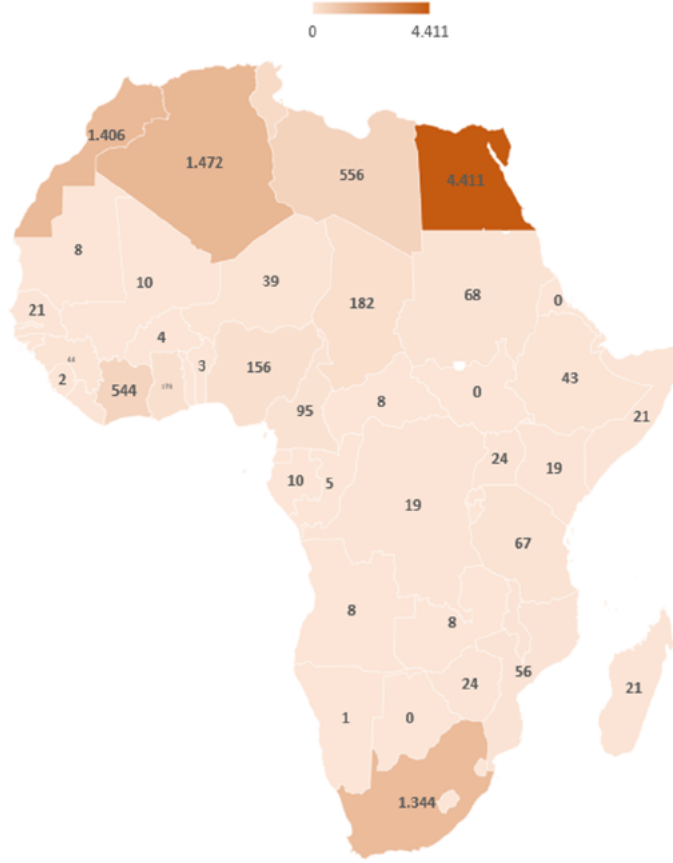
Ürünler	2024 (Milyar USD)	Değişim (24/23, %)
Makinalar	2,5	0,21
Demir ve çelik	0,9	-0,42
Enerji	0,5	-0,66
Elektrikli Cihazlar	0,5	-0,54
Plastikler	0,5	-0,55
Demir-çelikten eşya	0,5	-0,54
Otomotiv	0,5	-0,59
Hayvansal ve Bitkisel Yağlar	0,4	-0,42
Un ve Pastacılık Ürünleri	0,4	-0,37
Altın ve Mücevher	0,3	-0,55
İlk 10 Ürün Toplamı	7,1	-0,40
Genel Toplam	21,5	0,00

Kaynak: TÜİK

B. Türkiye'nin Afrika Ülkelerinden İthalatı

2024 yılında Türkiye'nin Afrika ülkelerinden yaptığı ithalat, bir önceki yıla göre yaklaşık %9,2 artış göstererek 10,36 milyar dolardan 11,32 milyar dolara yükselmiştir. En yüksek ithalat yapılan ülkeler arasında Cezayir (1,47 milyar USD), Mısır (4,41 milyar USD), Fas (1,41 milyar USD) ve Güney Afrika (1,34 milyar USD) öne çıkarken, bu dört ülke toplam ithalatın %70'ine yakınına oluşturmuştur. Kamerun, Çad, Fildişi Sahili, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Etiyopya, Tunus ve Libya gibi ülkeler de ithalat artışında dikkat çeken diğer aktörlerdir. Özellikle Fildişi Sahili'nden yapılan ithalat %70'e yakın artış göstermiştir. Buna karşın Sudan, Gana, Madagaskar ve Benin gibi ülkelere yapılan ithalatta düşüş yaşanmıştır.

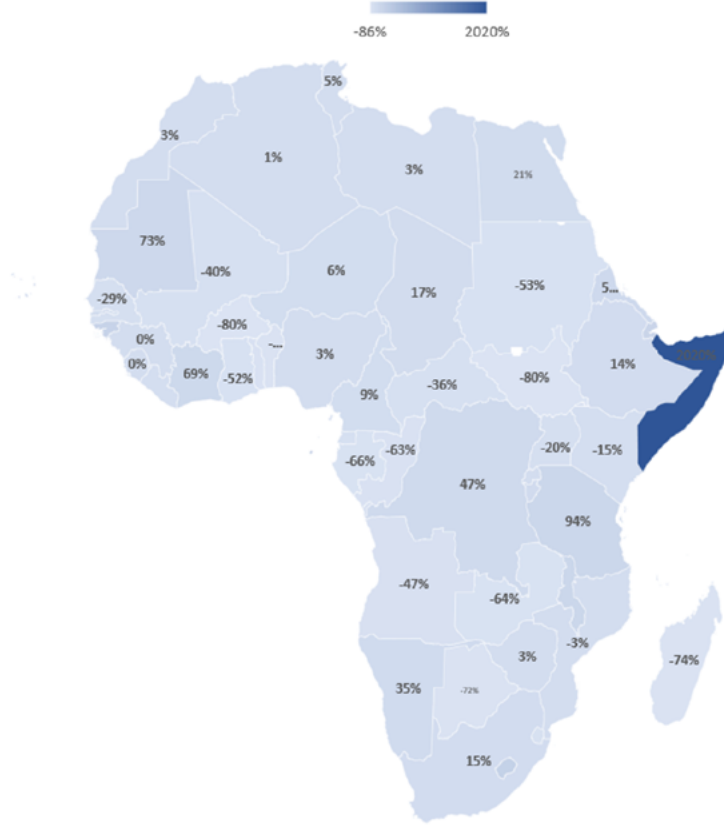
Harita 11. Türkiye'nin Afrika Ülkelerinden İthalatı (2024, Milyon USD)

Kaynak: TÜİK

2023-2024 döneminde Türkiye'nin Afrika ülkelerinden ithalatında önemli dalgalanmalar yaşanmıştır. Özellikle Somali (%2020), Sao Tome ve Principe (%348), Gine Bissau (%148), Lesotho (%167), Malawi (%93) ve Tanzanya (%94) gibi ülkelerde yüksek oranlı artışlar dikkat çekerken, Burkina Faso (-80%), Güney Sudan (-80%), Komorlar (-86%), Botsvana ve Benin (-72%), Madagaskar (-74%) gibi ülkelere dramatik düşüşler görülmüştür. Bu tablo, Türkiye'nin Afrika'dan ithalatında belirli ürün ya da kaynaklara bağlı dönemsel hareketliliğin etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bazı ülkelere artışıların oldukça yüksek yüzdelerle gerçekleşmesi, baz etkisinden kaynaklı sınırlı bazda büyük artışlara işaret edebilir. Genel olarak bakıldığında, ithalat kompozisyonunda çeşitlilik olsa da, bazı ülkelere bağımlılık ve ani değişkenliklerin dış ticaret sürdürülebilirliği açısından dikkatle izlenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

Harita 12. Türkiye'nin Afrika Ülkelerinden İthalat Değişimi (2023/2024, %)

Kaynak: TÜİK

2024 yılında Türkiye'nin Afrika ülkelerinden yaptığı ithalatta ilk 10 fasıl toplamı 7,8 milyar dolara ulaşırken, bu kalemlerde genel olarak %0,16 oranında bir artış kaydedilmiştir. Enerji, 2,5 milyar dolarla en yüksek paya sahip olup %0,53'lük artışla ithalat artışına en güçlü katkısı sağlamıştır. Kakao, %0,66 ile oransal olarak en yüksek artış gösteren kalem olmuş; bu da Batı Afrika'dan gelen tarımsal hammaddelere yönelik talebin sürdüğünü göstermektedir. Elektrikli cihazlar ve plastikler gibi sanayi girdilerinde de artış yaşanırken, demir-çelik, gübreler ve yağlı tohumlar gibi kalemlerde düşüş görülmüştür. Bu tablo, Türkiye'nin Afrika'dan yaptığı ithalatta enerji ve tarım ürünlerinin ağırlığını koruduğunu, bazı sanayi ürünlerinde ise talebin sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır. Genel toplamda %0,16'lık artışla ithalat büyümeye devam etmiştir.

Tablo 4. Türkiye'nin Afrika Ülkelerinden İthalatı – İlk 10 Fası
(2024, Milyar USD; 2024/23, %)

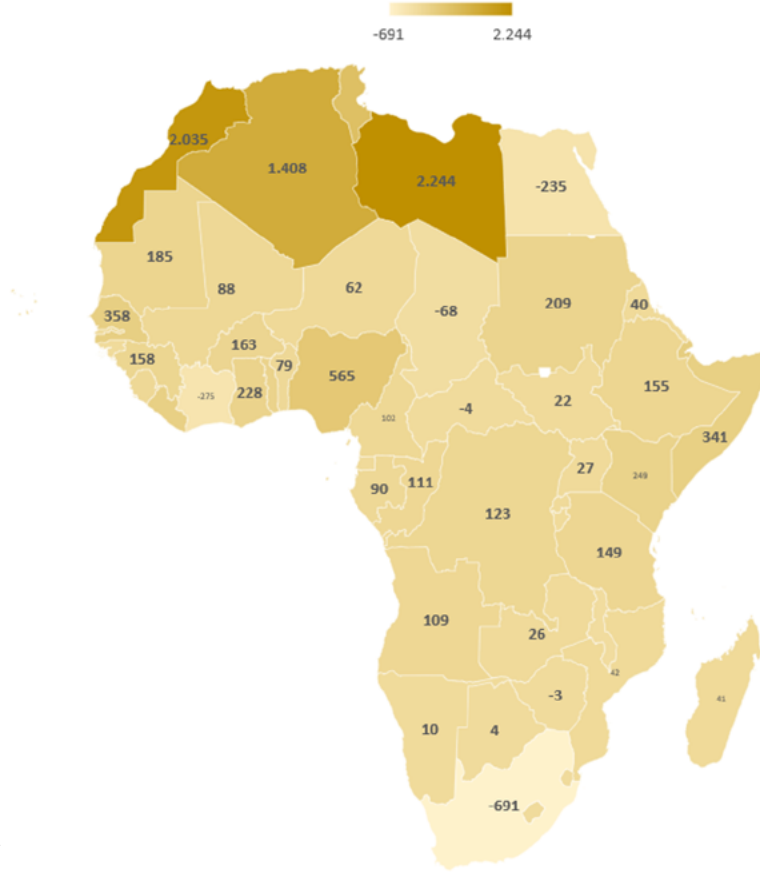
Ürünler	2024 (Milyar USD)	Değişim (24/23, %)
Enerji	2,5	0,53
Otomotiv	1,0	0,03
Demir ve çelik	0,9	-0,08
Kakao	0,6	0,66
İnorganik Kimyasallar	0,5	-0,03
Gübreler	0,5	-0,23
Plastikler	0,5	0,09
Elektrikli Cihazlar	0,5	0,28
Yağlı Tohumlar	0,4	-0,07
Makinalar	0,3	-0,07
İlk 10 Ürün Toplamı	7,8	0,16
Genel Toplam	11,3	0,16

Kaynak: TÜİK

C. Türkiye'nin Afrika Ülkeleri ile Dış Ticaret Dengesi

2024 yılı verilerine göre Türkiye'nin Afrika ülkeleriyle dış ticaret dengesi genel olarak Türkiye lehine bir tablo ortaya koymaktadır. Libya (2,2 milyar USD), Fas (2 milyar USD), Cezayir (1,4 milyar USD) ve Tunus (805 milyon USD) ile olan ticaretle Türkiye büyük dış ticaret fazlası verirken, Nijerya (565 milyon USD), Kenya (249 milyon USD), Gana (228 milyon USD) ve Senegal (358 milyon USD) gibi diğer önemli pazarlarda da fazla vermeye devam etmiştir. Buna karşın, Mısır (-235 milyon USD), Fildişi Sahili (-275 milyon USD) ve Güney Afrika (-691 milyon USD) gibi bazı ülkelerle ticaretle açık verilmiştir. Bu durum, Türkiye'nin Afrika ile ticaretinde güçlü olduğu ülkeler kadar denge sağlamakta zorlandığı pazarlara da odaklanması gerektiğini göstermektedir. Genel tablo, Afrika'nın Türkiye açısından önemli bir dış ticaret fazlası alanı olduğunu ortaya koymakta, ancak ülke bazlı asimetriklerin dikkatle analiz edilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Harita 13. Türkiye'nin Afrika Ülkeleriyle Dış Ticaret Dengesi (2024, Milyon USD)

Kaynak: TÜİK

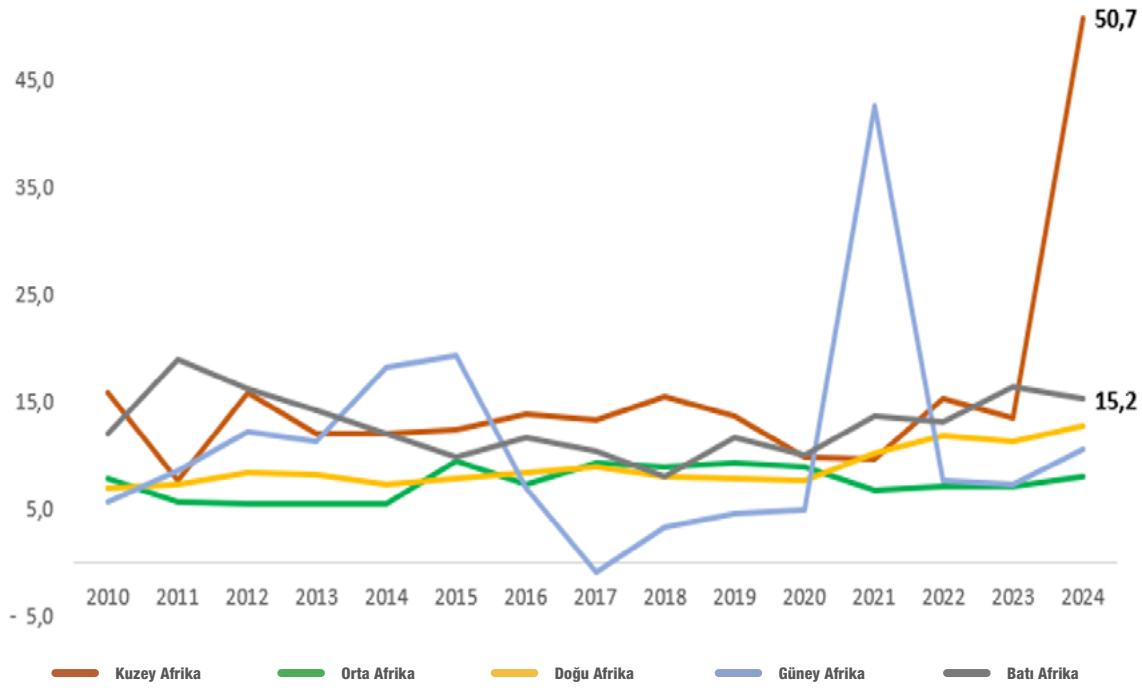
4. AFRİKA'DA DOĞRUDAN YATIRIMLAR

Afrika kıtası, 2010–2024 döneminde doğrudan yabancı yatırım (DYY) açısından inişli çıkışlı bir seyir izlese de 2024 itibarıyla 97 milyar USD ile tarihinin en yüksek yatırım seviyesine ulaşmıştır. Bu artış, kıtanın özellikle enerji, altyapı ve stratejik sektörlerdeki potansiyelini yansıtırken, bölgesel bazda önemli farklılıklar da dikkat çekmektedir. Küresel yatırımcıların ilgisi artık sadece ham maddeye değil, büyüme vadeden pazarlara ve bölgesel merkezlere kaymaktadır.

2024 yılında Kuzey Afrika'ya yönelen yatırımlar 50,7 milyar USD ile rekor kırarken, bu bölge toplam DYY'nin yarısından fazlasını çekmiştir. Özellikle altyapı yatırımları, enerji projeleri ve coğrafi konumun sağladığı lojistik avantajlar Kuzey Afrika'nın öne çıkmasını sağlamıştır. Doğu Afrika da 12,7 milyar USD ile yatırım cazibesini artırmış; Batı Afrika ise 15,2 milyar USD ile güçlü bir yatırım merkezi olarak konumunu korumuştur.

Buna karşılık, Güney ve Orta Afrika'da yatırım artışı sınırlı kalmıştır. Güney Afrika'ya gelen yatırımlar son üç yılda 7 milyar USD civarında dalgalanırken, Orta Afrika ancak 7,9 milyar USD yatırım çekebilmektedir. Bu tablo, Afrika'ya olan yatırım ilgisinin genel olarak arttığını, ancak bu artışın coğrafi olarak eşit dağılmadığını göstermektedir. Bölgesel istikrar, reformlar ve yatırım ortamının güçlendirilmesi, doğrudan yatırımların sürdürülebilirliği açısından kritik rol oynamaya devam edecektir.

Grafik 4. Afrika'ya DYY Girişleri (Milyar USD)

Kaynak: UNCTAD, World Investment Report

2024 itibarıyla Afrika'ya yönelen doğrudan yabancı yatırımların coğrafi kaynaklarına bakıldığında, Çin, Avrupa Birliği ülkeleri ve ABD öne çıkmaktadır. Çin, özellikle Kuşak ve Yol Girişimi (Belt and Road Initiative-BRI) kapsamında altyapı, enerji ve maden projelerine yaptığı yatırımlarla kıtanın en büyük yatırımcılarından biri konumundadır. Fransa, Almanya, Birleşik Krallık ve Hollanda gibi Avrupa ülkeleri, tarihsel bağları ve kurumsal varlıkları sayesinde bankacılık, enerji ve perakende alanlarında yoğunlaşmaktadır. ABD ise daha çok özel sektör eliyle tarım, sağlık teknolojileri ve dijital hizmetler gibi sektörlerde yatırım yapmaktadır. Son yıllarda Birleşik Arap Emirlikleri, Hindistan ve Türkiye gibi ülkeler de Afrika'da yatırımcı olarak öne çıkmakta, bu da kıtanın artan jeoekonomik önemini göstermektedir. Ancak yatırımlar büyük ölçüde birkaç ülke ve sektörle sınırlı kalmakta, bu durum Afrika genelinde dengesiz bir yatırım dağılımına yol açmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Afrika kıtası, genç ve dinamik nüfusu, doğal kaynak potansiyeli ve genişleyen iç pazarı ile küresel ekonomi içinde stratejik bir konuma sahiptir. Ancak bu potansiyelin tam anlamıyla değerlendirilebilmesi için siyasi istikrarın sağlanması, altyapı yatırımlarının artırılması ve üretim çeşitliliğinin teşvik edilmesi gerekmektedir. Kıta genelinde gelir eşitsizlikleri, dışa bağımlı üretim yapısı ve düşük sanayileşme oranı gibi yapısal sorunlar kalkınmanın önündeki temel engeller arasında yer almaktadır. Yatırım çekiciliğini artırmak isteyen ülkelerin, düzenleyici reformlara öncelik vermesi ve bölgesel entegrasyonu güçlendirmesi önem arz etmektedir.

Çin ve ABD gibi büyük ekonomilerle yürütülen ticaret ve yatırım ilişkileri, artık sadece hammadde temelli değil, altyapı, lojistik, enerji dönüşümü ve dijitalleşme gibi alanlara da yayılmaktadır. Çin'in ticaret hacminde son yıllarda gözlemlenen düşüşe karşın, özel sektör öncülüğünde yeni bir yatırım stratejisi geliştirilmektedir. ABD ise uygulamaya koyduğu yeni gümrük tarifeleriyle Afrika ile ticaret ilişkilerinde belirsizlik yaratmış olsa da, bazı ülkeler için fırsatlar da doğmuştur.

Türkiye açısından bakıldığında, Afrika ile ticari ve ekonomik ilişkilerde son yıllarda önemli bir ivme yakalanmış olsa da, bu ilişkiyi daha sürdürülebilir ve kapsayıcı hale getirmek için yeni stratejilere ihtiyaç vardır. Afrika'da büyük altyapı projeleri, yeşil enerji yatırımları ve tarım-gıda güvenliği alanlarında geliştirilecek çok taraflı iş birlikleri Türkiye'nin hem ihracat potansiyelini artırabilir hem de yatırımcı kimliğini pekiştirebilir. Sahraaltı Afrika'da daha etkin bir ticari varlık sağlanması, yerel pazarlara yönelik özel çözümler, ticaret ofisleri ve lojistik merkezleri aracılığıyla desteklenmelidir. Türkiye'nin Afrika'daki ekonomik etkisini artırması, uzun vadeli vizyon ve kapsayıcı bir kalkınma yaklaşımıyla mümkün olacaktır.

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER KURULU
FOREIGN ECONOMIC RELATIONS BOARD

www.deik.org.tr • info@deik.org.tr

     [deikiletisim](#) | [deikint](#)

